

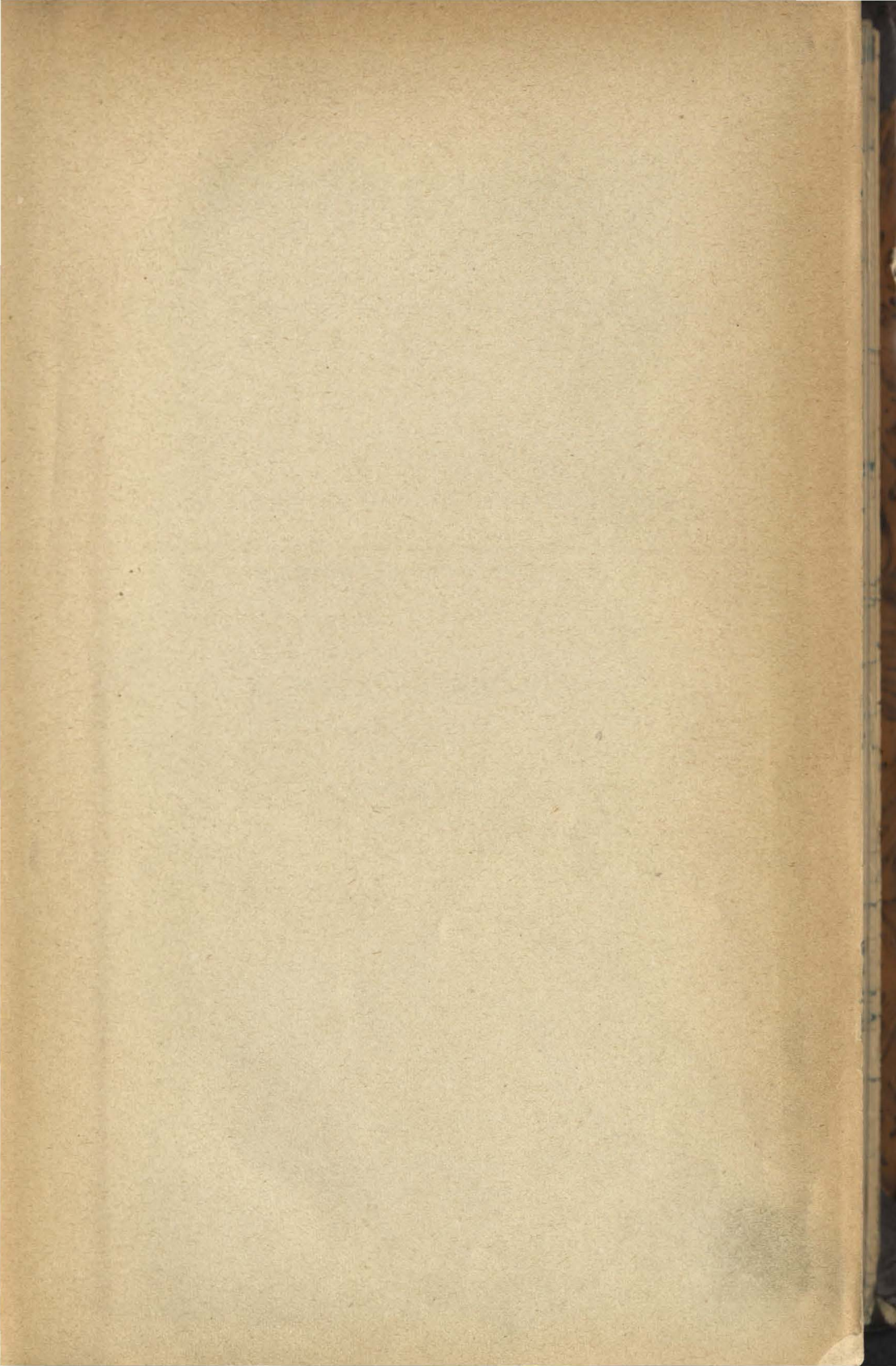
Math. O.

424

7

Digitizálta
a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár
és Információs Központ

ÉRTEKEZÉSEK
A MATEMATIKAI TUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA,

A III. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

SZABÓ JÓZSEF

OSZTÁLYTITKÁR.

VII. KÖTET. X. SZÁM. 1879.

EMLÉKBESZÉD
WENINGER VINCZE

L. T. FÖLÖTT.

Dr KONEK SÁNDOR

R. TAGTÓL.

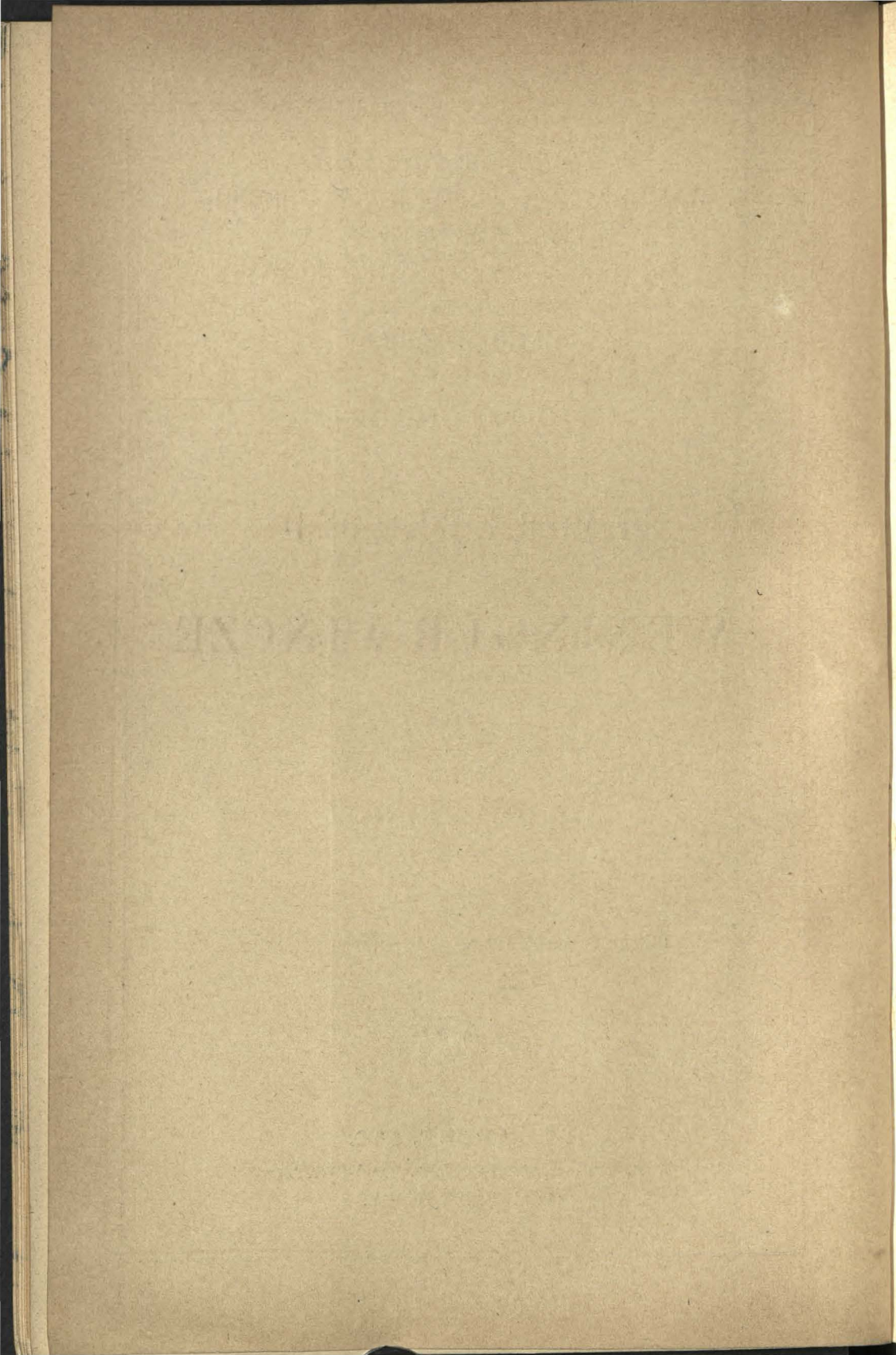
(Előadta az Akadémia összes ülésén 1879. decz. 22.)

BUDAPEST, 1880.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az akadémia épületében.)

EMLEKBESZÉD

WENINGER VINCZE

L. T. FÖLÖTT.

Dr KONEK SÁNDOR

R. TAGTÓL.

(Előadta az Akadémia összes ülésén 1879. decz. 22.)

BUDAPEST, 1880.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

Az Akadémia épületében.

EMLÉKBESZÉD

Weninger Vincze lev. t. fölött.

A számos áldozat közt, melyeket az ádáz sors a jelen év folyamában Akadémiánk tagjai sorából követelt, van *egy*, mely a milyen váratlan vala, tekintve az elhunynak fiatalabb korát, ép testalkatát és járványjellegű betegségének gyors lefolyását, époly sujtó nemcsak e tudós testületre, hanem az egész országra, az egész nemzetre nézve.

Folyó évi május hó 29-én ragadtatott ki körünkől, ragadtatott ki hazánk többrendű intézetei köréből, tettereje legtermőbb szakában, életkora 45-ik évében: *Weninger Vincze*, a magyar tud. Akadémia levelező tagja, a magyar általános hitelbank vezérigazgatója; halálával sajnos ürt hagyván maga után nálunk is, másutt is.

Hogy reám bízott az elhunynak emlékét a tisztelt Akadémia színe előtt szokásos beszéddel megülni, a ki más osztálynak tagja vagyok, mint a melyhez ő tartozott, a családi viszonyban, szakmám tárgyrokonságában és az Akadémia két osztályának ez esetben kétségtelen érdekközösségében leli magyarázatát.

Családi kötelékkel fűzve az elhunynak, bő alkalmam volt fölismerni benne nem csak az akademikust, a tanárt, szóval a tudomány és irodalom emberét, nem csak egyik hazai kapacitásunkat a pénz- és hitelügy világában, a buzgó, ernyedetlen szorgalmu hivatalnokot, hanem a gyöngéd férjet, az önfeláldozó családapát, az őszinte hű barátot, az örökvidám lelkű, kedélyes társalkodót is. E tulajdonai pedig nem hagyhatók figyelmen kívül még jellemrajzi vázlatában sem; ritka összhangzatban úgy folynak egymásba, úgy egészítik ki egymást, hogy csak az egyes jellemvonásokat összefoglaló képben domborodhatik ki a boldogultnak valódi alakja.

Wenigernél az irodalmi munkásság oly szerves összefüggésben jelentkezik az állam és társadalmi élet különböző

köreiben kifejtett tevékenységével, hogy a kettő közt alig található fel az elválasztó vonal. Emlékét Akademiánk keblében nem ültethjük meg a nélkül, hogy egyéb közhasznú cselekvőségét legalább körvonalozva ne foglalnók a kép keretébe, mert szülöttje és szülője akadémiai volt működésének.

De szakmám tárgyrokonsága is arra némi igényt kölcsönöz; rendesen az Akadémia keblében képviselt tudományágak azonosságában kerestetvén a parentatiói tiszt teljesítésére való jogosultság.

A *politikai számtan* ifjabb testvére a *statistikának*. Megszülemlése első szakában nem volt ugyan köztük testvéri szeretettől vezérlett viszony. Szünet nélkül, nem épen válogatott fegyverrel folyt a két tan hívei közt a szellemi harc, melynek elkeseredettsége jelzi az akkori tudós világnak harczrakész, kiengesztelhetlen természetét. Ma azonban fel van ismerve, hogy a modern statistika a politikai számtanból indult matematikai iránytól vette főlendületét, bámulatos fejleményi képességét: ma tehát helyre van állítva a két tanszak közt a testvéries viszony.

Daczára a közvetítő törekvéseknek, melyek az előbbi évtizedek folyamában Mohl, Stein, Jonák, Wappaeus és másokban leltek buzgó képviselőket, utóbb újra kitört a tusakodás; Knies vezetése alatt Rümelin, Vogt, Wagner s mások a szétválás mellett kardoskodván; de a legutóbbi években teljes fegyvernyugvás állott be, és a genialis franczia statistikusz, *Block* legújabb munkájában a két tanszak közti mai viszonyt világos modora szerint, találóan így jelzi: »parties de deux côtés opposés, se sont rejointes, comme les deux branches d'un tunnel; une fois les deux sections réunies, elles font un tout inséparable, et pour le distinguer, il faudrait consulter l'histoire, qui seule peut avoir gardé le souvenir de leur réunion.«¹⁾

¹⁾ Traité théorique et pratique de Statistique par Maurice Block Paris 1878. Helyesen mondja a szerző, hogy a történelem fonalán lehet követni a két forrásnak menetét, melyek összefolyásából keletkezett a statistika főfolyama és mindkettőről ezeket mondja: l'une des sources est née du besoin de décrire les États, c'est à dire les pays, au point de vue politique et même social. L'autre source a son origine dans le désir d'expliquer et même d'utiliser un fait qu'on avait remarqué bien avant

A higgadtabb jelenkor a politikai számtant és a statisztikát nem tekinti többé ellentétes két elemnek, hanem ugyanazon egy folyam két különböző ugyan, de sokszor összefolyó két ágának, melyek hol szétválva, hol együttes menetben egy irány felé haladnak.

E két tanszak összevalóságának egyik legszólóbb ki-fejezője Weninger volt, arra egész irodalmi tevékenységével erős érvet szolgáltatván. Mig egyrészt »Politikai számtan« című munkájában birjuk szellemi productivitásának legkiválóbb termékét; mig továbbá az akadémiai Értesítőben s némely szaklapunk hasábjain számtani irodalmának annyi becses adalékaival találkozunk; másrészt Akadémiánk kiadványai, valamint időszaki folyóirataink többjei époly becses statisztikai, meg mezőgazdasági dolgozatokat tartalmaznak, melyek az ő tollából folytak.

Weninger a matematikai és társadalmi tanulmányoknak közös művelője, mind a két iránynak közös képviselője! Akadémiánk mindkét osztálya őt méltán magáénak vallhatja.

A két iránynak szerencsés találkozása nem csak irodalmi, hanem egyéb munkálkodásának is egyik jellemző fővonása. Összes társadalmi cselekvőségében mutatkozik a kettős forrásnak jótékony hatálya. Tanulmányai dualismusa fejt meg ritka sikerét amaz áldásos munkásságának, melyet épúgy az államszolgálatban, mint hazánk annyi különféle intézetei, annyi közérdekű vállalatnak érdekében kifejtett.

Mathematikai tanulmányai szülték benne az abszolút igazságok utáni törekvést, az öntudatos határozottsággal pá-

Quetelet, celui de la régularité, avec laquelle se reproduisent un grand nombre d'actes, d'événements, de circonstances, au point, que les résultats généraux en peuvent presque être prévus. C'est la description des États qui reçut tout d'abord le nom de statistique, c'est la tentative de prévoir les actes et les événements, qui se qualifia d'arithmétique politique. Ces deux sources ou deux courants ont coulé parallèlement sans vouloir mêler leurs eaux : la nature des choses les y a forcés. La réunion effective était opérée depuis longtemps, que des hommes considérables dans la science regimbaient encore contre le fait accompli. Aujourd'hui même, il y a d'impuissantes protestations. Elles se manifestent sous différentes formes» stb.

rosult igazlelkűséget; a társadalmi érdekek tanulmányozása ébresztette benne a vágyat a fölsímet igazaknak gyakorlati érvényesítésére; összes hajlamai ösztönszerűleg arra irányulván, hogy az elméletnek elvont tanait a társadalmi élet köreiből valóvalossítsa.

A mi elméjében egészséges eszmeképen megfogamzott, az, matematikai gondolkozásánál fogva, benne gyorsan tiszta képpé, határozott fogalommal, majd alapos tovább kutatás fonalán erős meggyőződésévé vált, melyhez szíve s benső vonzalmi egész hevével ragaszkodott, addig nem nyugodván, míg nem sikerült neki azt az eszmék országából a valóság világába átültetni. Arra pedig a socialkörökkel való folytonos érintkezésénél fogva rendkívüli tapintattal bírt, meggyőződése hajthatatlanságával nyájas, bizalomgerjesztő modort, pillanatnyi fölhevüléssel szivós kitartást kötvén egybe.

Már tanuló korában fővágya vala az iskolában szerzett ismereteket gyakorlati uton hol kiegészíteni, hol érvényesíteni. Ezen hajlamánál fogva mérnökké leendő kiképeztetésére az építészeti technikai oldalával való megismerkedés végett, le rázván korának előítéleteit, mint pályavégzett bölcsészethallgató kőműves tanoncznak állott be. Elvégezvén t. i. a kegyesrendűek pesti gymnasiumában 1848-ban a 6. évi és a magyar tudományegyetemen az akkora még fennállott kétévi bölcsészeti tanfolyamot, a József-féle ipartanodában 1851/2 egész 1853/4-ki tanévekben fényes sikerrel folytatta a reáltanszakok tanulmányozását.

Ez időben egyúttal Szőnyi jóhirű magán finöveldeje al és fel-reosztályában a természet és mennyiségtan előadásával foglalkozott. Az egy időben tanuló és tanító nem átalotta az iskolai szünidőt építő állványokon eltölteni, azokon mint tanoncz, utóbb kőműves segéd, ügyesen forgatván a vakolókanalat, mire különben anyagi szempontból, mint jó módú családból való, legkevesebbé sem szorult volna.

Egyébiránt polgári származása és érzelmeire élete minden pházisában még akkor is öntudatosan büszke volt, midőn sikerült az államtisztai hierarchia legfelsőbb fokai egyikére

önerejéből feljutnia. Jellemző e tekintetben, mikép nyilatkozott az alkalommal, midőn egy magasrangú hivatalnok a vaskoronarend másod osztályával lett nem mindennapias kitüntetését vele tudatta; azt találta mondani, hogy bármennyire örül érdemeinek e legfelsőbb elismerésén, volt életében ennél már nagyobb öröme is, akkor t. i. midőn ama okmány birtokába jutott, melylyel kőmives legénynyé lett felavatva. Csakugyan az 1855-ki évben az akkori pesti czéhelöljáróságtól kiállított oklevelet élete végső perczeig valóságos diszokmány gyanánt hiven őrizte és hasonértékűnek tartotta ugyanazon évről keltezett amaz okirattal, melylyel az akkortájt csak 21 éves fiatal ember a magyar természettudományi társulat rendes tagjává lőn megválasztva.

Valamint a természettudományok, csak mióta inductiv módszer alapjára fektetve, exact jellegük, és közvetlen érintkezésbe hozva az étellel, gyakorlati hasznosításuk föl lett ismerve, fejlődtek oly óriási mérvben: úgy a társadalmi tudományszakok is ugyan e két körülménynek köszönhetik ujabbkori fejleményöket; csakhogy míg az előbbieik tipikus tünetményekkel foglalkozván tág kísérleti tér, meg a következtetések levezetésére törvény szülte kényszerűség, mint biztos támpont fölött rendelkeznek, a social-tanokban a kísérleti tér fölötté szűk határok közé szorítkozik, az elvekből levonható következtetések pedig folyvást módosulnak a folyton változó culturállapotok szerint.

A social eszmekörök, még az uralkodó eszmékéi is, nem csak nemzedékről nemzedékre, hanem gyakran rövidebb idő alatt is gyökeresen megváltoznak, pedig nem is mindig határozott haladás, sokszor épen valóságos visszahanyatlás irányában. Túlhaladott álláspontok, rég legyőzött eszmék rohamos áramlatban újlag győzelemre, általános uralomra vergődnek. A vám-, vaspálya s tarifa-ügy, az uzsora és annyi egyéb nemzetgazdasági meg politikai kérdés fölött napjainkban hatalmasan megindult socialmozgalom szolgál arra szomorú tanuságul.

Míg a természetbuvár tanulmányai vívmányát biztos kéz-

zel maga sikeresíti és ülteti át a gyakorlati élet terére, a social tudományok mezején még oly alaposan buvárkodó ritkán van ana kedves helyzetben, hogy tanulmányai eredményét sikerbiztosan átültethesse a társadalmi életnek tér és idő szerint változó fogékonyságu talajába. Csak kivételesen van egyes halandóknak fentartva, hogy tan- és irodalmi működésöknek önnönmaguk szerezhetik meg a gyakorlati érvényt, hogy eszméiket testté alakíthassák. E ritka halandók sorába tartozott a mi halottunk.

Élete egész folyamában nyomról-nyomra ki lehet mutatni, hogyan folyt benne össze a szellemi és társadalmi cselekvőség, hogyan lett az egyik a másiknak hol okozója, hol okozottja.

Mint pályavégzett technikus még egy tanéven át a bécsi műegyetemen folytatván szakszerű kiképeztetését, és tanári pályára való hivatásánál fogva, minthogy akkora hazánkban még nem létezett külön vizsgáló bizottság a realtanpályára készülőképesítésére, Bécsben az ottani vizsgáló bizottságtól 1857. június 2-án nyervén meg a főreáltanodai tanárképesítő okmányt, még ugyanazon évben lépett föl első irodalmi termelényével. »Számтан« című munkája ¹⁾ már is azon jelleggel bír, hogy kiváló tekintettel van az élet, jelesen a kereskedelmi és forgalmi élet szükségleteire. — *Conlegner* műegyetemi tanár ajánló előszavában azt írja: »a magyar irodalomban addig megjelent számtani munkák némelyei átléptek ugyan az u. n. polgári számolás terére, de azokban a kereskedés mint önálló iparág és annak viszonyai kevesbbé vannak képviselve, holott Weninger korunk igényeinek e tekintetben is megfelelni igyekezett az által, hogy a számolás elméletének alapos tárgyalása mellett, nem csak a polgári életben előforduló, de szorosan a kereskedelemre vonatkozó számításo-

¹⁾ A munkának teljes czíme: Számтан real-kereskedelmi és gazdasági iskolák részére, valamint magántanulásra. Pest 1857. Ugyanaz időtájban tőle még egyéb kisebb-nagyobb röpirat jelent meg, mint jelesen »Az új pénz kiszámításáról.« 2-ik kiadás 1858. »Minő pénzünk lesz?« Dr. Lackner nyomán. Pest 1858. »Kules, mely a mostan használt pénznek a behozandó új pénzre való átváltoztatására szolgál.« Pest 1857. Ugyanaz német nyelven. stb.

»kat is fölvette, meg az üzletek sajátságai és viszonyaival »együtt előadta.«

Egész 1856-ig sem náluuk, sem Lajtán túl nem létezett még főtanintézet a 'felsőbb kereskedelmi szakoktatás számára, csak az évben legelőször Prága városában, és nyomban utána a reákövetkezett 1857-ki évben hazánk fővárosában jött létre külön kereskedelmi akadémia', még pedig mindkét helyen az illető kereskedő testületek lelkes, áldozatkész alapítása fonalán. Elsők közt, kik e hazai főtanintézetben tanári állomást nyertek, Weninger vala, kire a mennyiség és mértan, meg a mértani rajzoktatás tanszéke bízott. ¹⁾

Ugyanazon időben alakult a magyar általános biztosító társaság, és az imént (1857. okt. 5.) kinevezett akadémiai tanár a reákövetkezett 1858. évi decz. 23-án egyúttal e társulatnál mint technikai számvizsgáló nyert alkalmazást. E ketősműködéséből indult ki hosszú sora ama becses szellemi termelényeknek, melyekkel úgy tekintve tanszékének tüzetes szakmáját, mint a biztosítás intézményét, hazai irodalmunkat jelentékeny mérvben gazdagítá.

Legelől »Politikai számtan« című munkája említendő, mely 1860-ban jelent meg és irodalmunknak érezhető egyik hêzagát oly szerencsésen pótolta, hogy a Marczibányi jutalomra méltónak találattott; ugyanaz év oktob. 6. a tud. Akadémia levelező tagjául megválasztatván, két hónappal reászékfoglaló értekezését mutatá be »A halandósági táblázatok készítéséről a népszámitási adatokból«, azt követte »Az életbiztosítási díjtartalék elmélete« című 3 ivre terjedő értekezése; ²⁾ és fölszerelve ezen elméleti szakismerettel Petzvall tagtársunk segédkezése mellett, kinek vezetése alatt még tanuló korában képezte ki magát mérnökké, a magyar bizt. társaság számára a halálozási táblázatokat dolgozta ki, miért is ő

¹⁾ Mint a keresk. akadémia tanára kiadta azon munkát, mely tekintve a kereskedő világnak és a közoktatás akkori közlönyének nyelvét, német nyelven jelent meg e cím alatt: *Anweisung zur mathematischen Begründung einiger kaufmännischen Rechnungs-Operationen für höhere Handelsschulen.* Pest 1858.

²⁾ A magyar tud. Akadémia mathemat. és természett. közlönyének II. kötetében.

reá bízott az 1861-ben megnyílt életbiztosítási osztálynak vezetése.

A biztosításügynek valamennyi ágai közt kétségtelenül legjövendősebb az életbiztosítási üzlet, a mennyiben helyesen készített, az illető népesség elhalálozási sorát hiven feltüntető táblázatokon, mint megrendíthetetlen matematikai alapon nyugszik. Hogy az első magyar bizt. társaságnak ezen üzleti ága oly gyorsan és szerencsésen felvirult, nagyrészt Weningernek mint osztályfőnöknek az érdeme.

Elméletileg tovább kifejtette ő ez ügyet: »A biztosítás ügye Magyarországon«¹⁾ és »A statistika fontossága a tüzkár ellen biztosító társaságoknál« című értekezéseivel,²⁾ meg a kiházasítási tőkék biztosításánál előforduló tartalék számításának ajánlott könnyebb módjával.³⁾ Értekezvén továbbá a tiszamelléki szabad. kölcsönös tüzkártérítő társulatról,⁴⁾ hol statistikailag kimutatván az első magyar ált. bizt. társaság által kifizetett kárösszegeket, nem csekély mérvben hatott ez intézménynek hazánkban általánosabb megkedveltetésére.

Weninger tehát valamint hivatalnoki minőségben egyike volt azon erős oszlopoknak, melyeken a szervezet szilárdságát illetőleg párját kereső magyar ált. bizt. társaság biztosan nyugszik, úgy irói minőségében kiváló helyet foglal el a biztosításügynek hazai irodalmában.

E mellett a keresk. Akadémia tanigényeiről sem feledkezett meg; 1861-ben jelent meg tőle »A kereskedelmi számtan elemei« című munkája, melynek mintegy másod részét képezi a már említett politikai, vagy a mint az első kiadásban azt maga czimezi »A felsőbb polgári és kereskedelmi számtan« mind a kettőnek kiegészítéseül 1863-ban bocsátá közre »Az egyszerű és kettős könyvvitel« című munkáját; abban a könyvvitelről helyesen megjegyzi, »a nemzetgazdaság útmutatásul szolgál arra nézve, hogy mit tegyünk, azt azonban, hogy az eszmét mikép ültessük át a gyakorlati életbe, azt,

¹⁾ A magy. tud. Akad. statist. közleményei. III. köt. 2. füz.

²⁾ Ugyanott VI. köt. 1. füzet.

³⁾ A m. tud. Akad. mathemat. közl. VI. köt.

⁴⁾ A m. tud. Ak. stat. közl. IV. köt. 1. füz.

»hogymi módon kell pénzügyi vállalatokat létesíteni, az üzle-
 »tet rendszeres formába ruházni, és annak viszonyait számtani
 »képben visszatükröztetni s számtanilag ellenőrizni, azt a gya-
 »korlatból merített szabályok és számtani tudományok tanít-
 »ják; a nemzetgazdászati úgy viszonylik a számtani ismeretek-
 »hez, mint a festő eszméje a festészet technikájához, miért
 »egymást nem nélkülözhetik.«

Kiváló azon, formalis monografiát képező, 7 ivre terjedő
 értekezése »a kölcsönügyről mathematicai szempontból,«¹⁾ me-
 lyet 1864. jan. 25. mutatott be az Akadémiának. Értekezett
 továbbá »a kamatos kamatszámításról a százalék tizedrésze
 szerint haladva«²⁾ »a loteria-kölcsön értékéről«³⁾ stb.; activ
 részt vett a kereskedelmi szótár készítésében; a mellett nem
 egy intézet számára ő készítette el a számtani mérleget, mint
 jelesen a pesti keresked. nyugdíjintézet részére, melyről külön-
 ben a statist. közleményekben is értekezett; szintűgy törlesz-
 tési alapszámításokat végzett és táblázatokat dolgozott ki a
 magyar földhitelintézet számára, melynek érdekében már
 1861-ben a természettud. társulat közlönyében irodalmilag,
 utóbb pedig, mint az intézet felügyelő bizottságának tagja,
 gyakorlatilag is tevékeny vala.

Új bizonyítéka annak, hogy mily bensőképen olvadt nála
 egybe a mennyiség-tannal való elméleti foglalkozás és a számtani
 elveknek gyakorlati alkalmazása. Igyekezett is minden
 alkalommal határozott kifejezést adni meggyőződéssé érlelő-
 dött azon öntudatának, hogy valamint csak helyes calculusban
 található bármely társadalmi üzletnek biztos alapja, úgy si-
 kertigerő vállalkozásoknak csakis a számtan szolgálhat egye-
 dül biztos forrásul. Praegnans mérvben találjuk ezt egyik fen-
 nebb érintett munkájának előszavában kifejtve, a hol többi
 közt mondja: »szükséges, hogy a számtant figyelemre méltas-
 »suk, nehogy az eszmék gazdagsága mellett erőink és ismere-
 »teink csekélységét érezzük akkor, midőn az eszmék létesíté-
 »séről van szó.«

¹⁾ A magy. tud. Akad. mathem. értesítője IV. köt. 2. füz.

²⁾ Ugyanaz értesítő VI. köt.

³⁾ Magyar term. tud. társ. közlönye 1860. I. köt. 62. 1.

Nem kevesebbé termékeny Weningernek irodalmi működése a nemzetgazdaság és pénzügytudomány terén. Időszaki folyóiratainkban tőle megjelent számos czikken kívül, elég itt azon rendkívül érdekes hirlapi vitára utalnom, mely a »bankegység és bankszabadság« iránt a Franciaországban megindult eszmemozgalom folytán a Pesti Napló 1865-ki évfolyam utolsó és 1866-ki folyam első havában közlte és Vodjaner Albert közt hosszú cikksorozatban folyt, és az előbbtől a Stat. és nemzetg. közleményekben »a bankügy elmélete« czim alatt megjelent terjedelmesebb értekezésben talált némi befejezést.¹⁾ Elég továbbá utalnom ama becses pénzügyi dolgozatára, mely ugyanazon közleményekben e czim alatt jelent meg: »az osztrák-magyar monarchia államháztartása e század első felében és Magyarország állása e háztartásban,«²⁾ ezen, valamint az azt megelőző Franciaország adóztatási és pénzügyi statistikáját tartalmazó értekezése,³⁾ továbbá »néhány észrevétel a közvállalatok engedélyezéséről«⁴⁾ nem különben a »Magyar Világ« hasábjain tőle megjelent kiváló értékű pénzügyi cikkek eléggé constatálják az elhunytnak fináncztudományi képzettségét, minek bizonyítására szabad hivatkoznom nemzetgazdasági irodalmunk leghivottabb képviselőjére, e tekintetben legilletékesebb szaktudósunkra, Kautz tanár s tagtársunkra, ki »A nemzetgazdasági eszmék fejlődési története« czimű koszorúzott pályaművében őt e szavakkal apostrofálja: »teljes joggal mondhatjuk, hogy Weninger az újabb időben felmerült hazai statusgazdasági írók közt a legkitünőbbek egyikének nevezhető.«

Akadémiánk igen tisztelt elnöke, ki a közügy iránti lelkes érdeklődésénél és hazai viszonyaink alapos ismereténél fogva kiválóan tudja a mutakozó szellemi erőket a tudomány

¹⁾ A magy. tud. Ak. statist. és nemzetgazd. közl. II. és III. köt.

²⁾ Ugyanott a VI. és VII. kötetben.

³⁾ A magy. tud. Ak. stat. közl. II. köt. 2. füzetében.

⁴⁾ Stat. és nemzetg. közlem. I. köt. 1. füz.

és az élet javára fordítani, és kinek, mint a magyar ált. biztosító társaság elnökének bő alkalma vala az elhunynak tehetségeit fölismerni, a mint a magyar alkotmány visszaállításával a korona tanácsába mint magyar pénzügyi minister meghivatott, sietett e gazdag tetterőt felhasználni az államszolgálat érdekében, és az ő fölterjesztésére 1867. máj. 10. kelt l. f. elhatározással Weninger a magyar pénzügyminisztériumhoz ministeri tanácsosnak, és e minőségben tett kitünő szolgálata alapján, rövid idő múlva, t. i. 1868. aug. 8. kelt l. f. elhatározással az osztrák-magyar közös pénzügyi minisztériumhoz osztályfőnöknek lőn kinevezve; ez új pályára való átlépésnél bucsút vevén a 10 éven át lelkes buzgalommal folytatott tanári, meg 9 éven át époly ernyedetlen szorgalommal vitt biztosítótársulati működésétől.

Hogy mily eredménnyel működött ezen kitünő állásban, a jelen beszéd keretén kívül esik ugyan, vannak mindazonáltal jelentékenyebb mozzanatok, melyek nem hagyhatók figyelmen kívül, mert egyrészt mutatják, hogy tudta ő szakismereteit közpályáján is hazánk javára érvényesíteni, másrészt hazafias gondolkozásának egyik fényes bizonyítékát szolgáltatják.

E tekintetben igen becses forrás állott rendelkezésemre, az elhunynak saját levelei, melyeket akadémiánk igen tisztelt másodelnökéhez időről-időre intézett, és melyek különös szivességgel velem közöltettek.

Weninger hosszú évek során át a legbensőbb, soha meg nem zavarodott barátsági viszonyban volt Csengeryvel; hozzá fordult, midőn fontos elhatározás küszöbén állva, habozott; tőle kért tanácsot, midőn az ország javára valamely lépést akart tenni; vele közölte, ha sikerült valamiben szolgálnia hazáját; előtte tárta fel keblét, akár hazafias örömtől dagasztatott az, akár dulakodott benne az elszomorodott hazafinak méltó búbanata.

Midőn erélyének sikerült a közösgyi költségek elszámolásánál a kettős könyvviteli rendszert meghonosítani, ezeket írja Csengerynek: »Már holnap készítjük az első nyers mérleget a 14 napi eredményről. Eddig csak azt tudtuk, hogyan

állottunk három hónappal az előtt, most naponkint megmondhatjuk. És ez egész munkát egy ember végzi. Az igaz, hogy vagy nyolcz napig mindig a hátán ültem, míg a budget szerinti könyvezésbe begyakoroltam.« — »Tegnap készült az első nyers mérleg, írja ismét pár nappal utóbb, volt öröm az osztályban, mert a régi czopf kételkedve nézte az előmunkálatokat. Mercandin gróf az osztrák számszék elnöke is jelentette magát, hogy megnézi a dolgot. Magam is gyermekiesen örvendek a dolognak, mert a németek azt hitték, a magyar ember ujtásával fel fog sülni.« Különben Weninger maga dolgozta ki a közös pénztár és számszéknek szóló új utasításokat is.

Lackenbacher ministeri tanácsos halála után Becke közös pénzügyi miniszter betegsége alatt és utóbb ennek is halála után, hosszas ideig Weninger vitte a közös pénzügyministeri teendőket. Beust közös külügyminister csak némely fontosabb ügyekben tartván fenn magának az aláírást. Ez időben még több kérdés volt a monarchia két állama közt megoldatlan; fontos dolog volt tehát, hogy e kérdésekre nézve minő álláspontot foglalnak el a közös ügyek intézői. Weninger határozottan a magyar érdekeknek és jogi szempontoknak törekedett érvényt szerezni.

Igy jelesen, midőn daczára az ellentétes áramlatnak, a volt osztrák nemzeti bank irányában fenforgott 80 millió frtnyi államtartozásra nézve, elég őszinteséggel és bátorsággal birt az akkori magyarállami álláspontnak számvevőségileg is gyakorlati érvényt szerezni, ezt írja Csengerynek: »a bank 80 milliónyi követelése a központi pénztárnál volt előírva és így a közös főpénztárrá alakult pénztárnál maradt előírva. Ezt látva, azonnal elrendeltem, hogy nálunk töröltessék, és a tétel az állósított államadósság igazgatóságánál irassék elő. A mint a német államadóssági ellenőrző bizottság ezt meghallotta, tiltakozott ezen intézkedésem ellen, a mivel én mit sem gondolok, mert correcte jártam el. Csak aztán ne hagyjon el a magyar kormány, ha a magyar törvénynek és szellemének érvényt szerzek. A következő minister már mindent rendben talál a magyar nézeteknek megfelelő állapotban.« — A közös pénzügyek és az államadósságok kezelésének szoros elkülönzésével lehetővé tette, előkészítette Weninger azt is, hogy a

consolidált államadósságok kezelése bármely perczben könnyen átruházható legyen az osztrák pénzügyminiszterre, a mi nek szükséges voltáról emlékirattal is igyekezett meggyőzni Beust külügyminisztert és ő felségét.

Szorosabban tartozik beszédem keretébe fölemlítése annak, hogy miképen szolgálta ő államhivatalkodása alatt is a tudományt meg az irodalmat. E tekintetben különösen kiemelendő azon öt közleménye, mely az állami számvitelről és az államháztartás ellenőrzéséről a Budapesti Szemle 1868. és 1869-ki évfolyamában jelent meg. Azokban az állami számvitel rendszeréről elméletileg értekezvén, és a hazánkban létesítendő állami számszék iránt nézeteit adván elő, Európa főbb államaiban erre vonatkozó törvényhozásnak, meg egyéb eredeti források alapján ezen intézménynek legújabb állapotát ismerteti meg: jelesen Belgium, Anglia, Porosz és Franciaország ellenőrzési apparatusának dióhéjba szorított megismer tetésével tetemesen megkönnyítette az e téren nálunk is szükségessé vált elvi megállapodást.¹⁾

Midőn a magyar általános hitelbank 1870. évi jun. 27-én tartott kormányzótanácsi ülésében a vezérigazgatói állomásnak betöltése került szőnyegre, természetesen Weningerre fordult a tanácsnak figyelme, az époly szakavatott banktheoretikusra, mint a banküzleti gyakorlat emberére, ki a magyar földhitelintézet, a pesti keresk. bank, meg az akkori osztrák

¹⁾ A számvitel terén elméletileg, gyakorlatilag tanusított szakképességénél fogva, midőn a felállítandó magyar államszék elnököinek kijelölése került szőnyegre, Deák Ferencz, Csengery és mások Weningert hozták javaslatba. Előadása azon okoknak, melyek e kijelölést meghiusították, a politikai történet körébe tartozik, itt csak jegyzetképen azt említjük meg, mert az embert, a hazafit jellemzi, hogy Csengery és egyéb barátaihoz intézett leveleiben mindent elkövetett a Deákpárt egyes töredékei közt fölidézett ingerültség lecsillapítására, végmegszüntetésére. Inti barátait, feledjék a mi személyével történt, mert, így érvel, mennyivel fontosabb dolog a párt egységének, a párt többségének ép fentartása!

nemzeti bank budapesti fiókja körül az 1867. május 24-éről szóló kinevezése folytán kir. biztos minőségében fényes bizonyítékát adta ebbeli szakképességének; miért egyhangulag ez állomással megkínáltatván, addig viselt államhivataláról lemondott, mely lemondása 1870. jul. 17. kelt l. f. elhatározással államszolgálati érdemeinek, melyekért már előbb a vas-korona-rend másod osztályával lett kitüntetve, ujlagos legfelsőbb elismerése mellett legkegyelmesebben elfogadtatott.

Hogy miképen sikerült Weningernek emez újabb fontos állásában a benne helyezett közbizalomnak megfelelni, miképen sikerült neki a gondjaira bízott hazai hitelintézetet rövid idő alatt előbb nem ismert magaslatra emelnie, azt az európai hitelműveletek terén irányadó bankintézetek családjába bevezetni, miképen sikerült neki a lázas szédelgések, valamint az utóbb beállott hitelválság okozta viharok közepette a vezetése alá jutott intézetet éppen fentartani és ez által fővárosunk pénzpiaczának szilárdságát támogatni, gyarapítani: ez megint a jelen emlékbeszéd körén túl van, de tartozik azon belül megismertetése ama hazafias gondolkozásának, melyet ez alkalommal is tanusított. Midőn t. i. felszólítva lett, hogy hajlandó-e ez állást elfoglalni, azt írja Csengerynek: »A bizalmas kérdésre azt a választ adtam, hogy csak mintegy 10 nap múlva fogok nyilatkozni, és hogy erre nézve magamat tájékozandó családom és Csengery Antalnak véleményét ohajtom meghallani.« S minő kérdés az, mit nevezett barátjához intéz? Talán az új állás előnyeiről tudakozódik? Nem; hanem azt kérdi: nem tulajdonít-e barátja politikai tekintetben fontosságot annak, hogy állását Bécsben most is megtartsa és *hogy melyik állás, ban tehet nagyobb szolgálatot hazájának?*

Tartozik különösen beszédem körén belül megemlítenie annak, hogy a sokfelé való elfoglaltsága mellett is miképen szentelte kevés szünidejét a tudománynak, az irodalomnak.

És itt újra első vonalon »politikai számtan« című munkája fölemlítendő, mely 1870-ben másod kiadásban jelent meg, de nem annyira másodkiadás, mint voltaképen új munka. Szerző abban a nemzetgazdaság és pénzügytan terén időközben szerzett ismereteit, meg a gyakorlati életpályákon gyűjtött dús tapasztala-

latait sikeresen érvényesíti, azon szempontból indulván ki, hogy míg a nemzetgazdaság és pénzügytudomány az irányadó elveknek vitatását tűzi ki magának feladatul, addig a politikai számtan az elvek alkalmazásával foglalkozik és a várható számbeli eredményeket ismerteti meg, a melyek az eszmék valószínűsítésénél, a tervek kivitelénél mérvadók, számok segítségével támogatván vagy czáfolván az elébe állított elveket.

Az egyes szakaszok ezen új kiadásban, a fennebb érintett szakszerű értekezései fonalán, gyökeresen át lettek alakítva, mint jelesen a pénzügyrendszeréről, a bank- és hitelügyről, a díjtartalék, rokkantsági és betegsegélyezési díjak kiszámításáról szólnak; külön említés tétetik a temetkezési pénztárakról; meg van ismertetve egy újabb módja a loteriatervek kiszámításának; be van mutatva végre ama számadás, mely szerint Magyarországnak járuléka az osztrák államadósághoz meg lett határozva. Mennyire felelt meg ez újabb kiadás az időközben az efféle munka irányában nálunk is tetemesen fokozódott igényeknek, abból tűnik ki legvilágosabban, hogy rövid idő múlva egy újabb, most már harmadik kiadásnak szüksége állott elő, mely 1875-ben, de további lényeges változások nélkül jelent meg.

Hogy Weninger gyakorlati alkalmazása alatt is éber figyelemmel kísérte a tudomány haladását, arra tanuságul szolgál a természettud. társulat közlönyének 1871-ik folyamában tőle megjelent ama érdekes cikk, melyben megismerteti az életvalószínűségi tényezők meghatározása körül tett fázisok legújabb eredményeit, névszerint Farr és Edmond képleteit.

Az eddig elősoroltak korántsem tüntetik fel kimerítőleg Weningernek irodalmi és társadalmi munkálkodását. Működött ő azonkívül egy ideig mint az államtudományi államvizsgálatok bizottsági tagja, működött mint az Akadémiánk keblében fennálló statist. és nemzetg. bizottságnak, meg az országos stat. tanácsnak tevékeny tagja; e minőségben részt vett az 1863-ik évi nemzetközi stat. congressusban, erről való jelentése a közlemények V-ik kötetében foglaltatik; működött ő továbbá mint az országos iparegyesület másodelnöke, és a kolozsvári

iparegylet tiszteletbeli tagja; elnöke volt a kéreskedő ifjak társulatának, és midőn e tisztről 1869-ben lemondott, örökös tiszteleti tagul lőn megválasztva. Évek során át az államvasutak igazgató tanácsában elnökképen, 1873 után pedig arról való lemondása folytán, mint tanácstagja gondozta a forgalom és az államigazgatás érdekeit, míg megváltozott állásánál fogva erről is 1875-ben végképen le nem mondott.

De még irodalmi tevékenysége sincsen vagy megközeleltőleg sem kimerítve a fennebb idézett szellemi termelvényeivel, mert hány felvilágosító, czáfoló, utbaigazító, vezér- és egyéb czikk jelent meg tőle névtelenül hirlapjaink hasábjain Magyarországnak pénzügyi forrásairól, pénz és hitel-viszonyainkról; hány memorandumot irt ő a bankárkörök megnyugtatóására, azoknak megnyerésére!

Bámulatos volt Weningerben a munkaerő és munkakedv, de még bámulatosabb a könnyűség, melylyel képes vala terheesebb munkát is játszani modorban végezni, vonatkozott legyen az akár nehéz tudományos, akár társadalmi feladvány megoldására. Sokszor, kivált a pénzügyviszállyok korában, játék közben, melynek szabad óráiban merőben csak szórakozás végett szívesen engedett tért, sűrűen egymást érték a távirati sürgönyök, ő azokat teljes lelki nyugalommal, úgy szólván kártya kezében sommás uton szokta volt elintézni. Nem egyszer rövid időre hagyta el a játékasztalt, hogy visszavonulva a mellékszobába, a pénzügyminiszternek, ki fontos államügyben őt fölkereste, tanácscsal kedveskedjék, vagy valamelyik bankintézeti organumot bonyolult pénzügykérdésben útbaigazítson.

De ily megfeszített tevékenység még a legerőteljesebb organismusra sem maradhat sorvasztó kihatás nélkül. Weninger, ki soha nem volt fekvő beteg, első ízben, hogy komolyabb betegség leütötte lábáról, kimerülése szakában többször halatszátott baljóslatu sejtelve szerint, nem hagyta el többé az ágyat, mely fáradt testének vált örök nyughelyévé.

Weningernek magánéletét a boldog férj, a boldog apa, a jószívű, fanyarság nélküli élczczel megáldott kedves társalkodónak vidám képe jelzi. 23 éves korában nősült meg, s ily fiatal korban két felnőtt figyermeknek atyja lett, hogy daczára

annak mennyire tudott családapai nehéz feladatának megfelelni, arra legszólóbb érv, hogy két mostoha fia iránta való tiszteletben, hozzá való ragaszkodásukban vetélkedtek saját édes gyermekeivel, azokkal és a hátramaradt özvegygyel egyaránt siratják kora kimulását annak, ki 22 évi házassága alatt mindenkor tündöklött előttük mint ragyogó példánya a böles és nemes érzelmű családfőnek.

A közéletben őt általános megbecsülés környezte. Barátságos, megnyerő modora collegiális érzületet keltett tisztai társai, bizalmat és benső vonzódást alárendeltjei keblében. Gyakran változtak a magyar kormány alakulása óta a pénzügyi tárca birtokosai, de soha meg nem változott Weninger szakismeretébe, hazafias indulata és becsületességébe helyezett közbizalom. Megszokták kormányköreinkben, válságos fináncz helyzetben benne keresni a tapintatos kalauzoló, hitelérdekeink hű tolmácsát, hiteligényeinknek époly erélyes ügyvédjét, mint szerencsés közvetítőjét.

Osztokodott a magyar kormány e megtisztelő, általa soha meg nem hazudtolt bizalmában az európai finánczmata-dorok legtekintélyesebb szövetkezete. Köz- és államgazdasági viszonyaink époly kitűnő ismeretének, mint azoknak higgadt, a szépszínezéstől és indokolatlan gáncsolástól egyaránt ment maradt ecsetelésében nyilvánuló józanságának sikerült az európai hitelkérdésekben mérvadó tőkepénzesek körében erős bizalmat gerjeszteni nemzetünk fizetési képessége, hazánk sorsát intéző kormányköröknek zilált finánczviszonyaink rendezésére irányzott komoly törekvése iránt.

Hogy újra felénk fordult Európa pénzpiaczainak figyelme s jó indulata, nagyrészen Weningernek a műve. S ha nem is érdemül hozom fel, hogy e közvetítésben soha az önérdeknek vagy árnyéka sem szerepelt, tartozom az elhunyt árnyai iránti elégtéttképen e körülményt is megérinteni, mert nem egyben a botrányt kereső zuglapok közül, melyek pénztbálványzó cultusukban hihetetlennek tartják, hogy valaki milliókat kezeljen, milliókat kölcsönként elöteremtsen, a nélkül, hogy édes énjéről ne gondoskodjék, gyanúsító rágalom szórattak a boldogult ellen, melyeket megczáfolni, vagy melyekre csak reflex-

tálni, nem engedte meg tiszta lelkiismeretéből fakadt önbecsülése, nemes öntudatán sarkalt méltósága. Csak halálával győződtek meg az efféle kislelkűek, hogy mily igazságtalan, mily sértő lehetett reá nézve teljesen alaptalan gyanakodásuk, és míg azok előtt, kiknek alkalmuk vala Weningernek tiszta jellemét még élte korában tisztelni, becsülni, már akkoron is politikai hitelvképen állott, hogy a férfias jellem azon mérvben kell hogy megszilárduljon, a mely arányban gyarapodik az incselkedések és kisérteteknek csábító árja, most, halála után a kishitűek elméjében is föléledhet a hazánkban is található tiszta kezek, tiszta jellemek iránti jobb hiszem.

Legerősebb oldala a boldogultnak mutatkozott a social bonyodalmak legombolyításában. A helyzetnek tiszta felfogása, a social bajok körjeleinek szakalapos megfigyelése szülte benne ama sociopathologiai képességet, melylyel a lappangó baj székét mindenkor bizton fölismerte! Higgadt természete, és elméletgyakorlati készsége őt rendesen helyes terapiára vezették. Fővárosunk több malom- és egyéb ipartelepei, a Franklin-féle irodalmi és könyvnyomdai részvénytársulat rendező, alkotó szellemének köszönhetik leginkább, hogy kigázolva a többévi válság okozta zavargásokból, ma újra viruló finánczhelyezettel dicsekednek. Mikor pedig a gondjai alá közvetlenül helyezett magyar általános hitelbank, melynek szeplőtlen hitelvérsége fölött éjjel-nappal féltékenyen őrködött, daczára ezen lelkes buzgalmának sem maradhatott ment a korunkban, fájdalom, annyira terjedt tisztai corruptio ragályától, a miatti méltó bánkodásában egy perczig sem veszítette el szokott nyugodtságát, és egyedül óvatos, tapintatteljes eljárásának vala köszönhető, hogy hazánk ezen legelső bankintézete nagyobb-mérvű megrázkodás nélkül, aránylag rövid idő alatt nemcsak hogy teljesen fellábadt, hanem még tekintélyesebb helyre emelkedett Európa társintézetei sorában, mint valaha ezelőtt.

Minél ritkább az eset, hogy a társadalmi tanszakok körében a szakférfi előtt készségesen megnyílik az elvi megállapodások fogantatására kívánt tevékenységi tér és alkalom,

annál több okunk van tagtársunk kora halála fölött búsulnunk; de ha igaz másfelől, hogy az államéletre nézve egy finanziaális balfogás époly végzetessé válhatik a diplomatia terén, mint a csatavesztés a harcz terén: akkor az egész országnak, nemzetnek méltó oka van elszomorkodnia e kora halál fölött, mert benne veszítettük a pénzügy tudományában és technikájában egyaránt járatos, szolgálatrakész tanácsadót, kinek kifejlett finánczérzékébeu ugyszólván biztos óvszer kínálkozott finanziaális botlások ellen.

De nyilatkozott is megható modorban a közfájdalom a végtiszteletmegadásánál; nyilatkozott a részvétiratokban, melyek egyesek és testületek, bel és külföldi intézetek és társulatok részéről tekintélyes számban intéztettek a gyászoló családhoz.

Ha eme a hálaérzelemtől áthatott részvétnyilatkozatok, a mint azok a benső meggyőződés hangján elősorolják az elhunynak az árván maradt intézet, társulat körüli érdemeit, a fájdalom rezgő hangján elpanaszolják a veszteség miatti keservöket, egy koszorúba fűzve tudnám a tisztelt Akadémiának bemutatni, ily egyszerű emléklap hangosabban, mint gyenge ékesszólásom, hirdetné, hogy mi volt Weninger az országnak, mi volt ő az Akadémia keblén kívüli világnak.

Nekem azonban egyéb missio jutott feladatul, nekem tüzetesen ki kellett mutatnom, hogy mi volt ő nekünk, mi volt ő a tudmánynak; e tekintetben azt találtam, hogy legfőbb érdeme abban pontosul össze, hogy kapcsul szolgált a tudomány világa és a külvilág közt. Igenis e kettőnek áthidalásában keresem én Weningernek, mint akademikusnak, ama kiváló érdemét, melyet jelen emlékbeszédemmel kívántam megörökíteni, s árnyaihoz intézett bucsuszóm végohaja:

Hogy sokká legyen köztünk a korán elköltözöttnek szelleme, buzdításul arra, hogy akkép, a mint a matematikai és természettudományi igazakat, törekedjünk a bölcsészettársadalmiakat is a social életkörökben érvényre juttatni, igyekezzünk példájára a meddő theoriát gyakorlativá tenni.

Legyen az ő szelleme a haza sorsát intéző köröknek intő jele, hogy közviszonyaink rendezésében mindenkor figyelemmel kísérjék a tudomány szentesítette tanelveket, hogy társadalmunk vitális érdekeinek elintézésénél készségesen kövessék a

moralphilosophiai igazságok tiszta sugallatát, anyagi, szellemi jólétünk biztosítására befelé, közhitelünk és politikai befolyásunk megszilárdítására kifelé! *)

*) Jegyzettképen még felemlithető, hogy az ez alkalommal előülő akademiái elnök, Lónyay Menyhért gróf, az elhunytól meleg szavakban megemlékezni, és a beszédben felhozott életrajzi adatokat következő érdekes megjegyzéssel kiegészíteni sziveskedett: »Egy körülményt nem hallottam az emlékbeszédben említeni — így szólt — és kötelességemnek tartom azt felhozni. Egyik legfontosabb kérdés volt 1867-ben a quóta és az államadósságok megosztása. Weninger csak három hónapja volt a pénzügyminisztériumban, midőn az a nevezetes hivatás várt reá, hogy a quótára, az államadósságok megosztása és a kereskedelmi szerződésre vonatkozó adatokat összeállítsa. Ő készítette el az adatokat és adatrektificatiókat, melyek által az államadósságok megosztásánál és a quóta kiszámítása tekintetében sikerült megóvni érdekeinket. Ezen nagy érdemét felemlíteni kötelességem volt.«

Eddig külön megjelent

É R T E K E Z É S E K

a matematikai tudományok köréből.

Első kötet.

- I. Szily Kálmán. A mechanikai hő-elmélet egyenleteinek általános alakjáról. Székfoglaló. 10 kr.
- II. Hunyady Jenő. A pólus és a polárok. A viszonyos polárok elve 20 kr.
- III. Vész János A. Biztosítási kölcsön (új életbiztosítási nem) 20 kr.
- IV. Kruspér István. A Schwerdt-féle Comparator módosított alkalmazása 10 kr.
- V. Vész János A. Legrövidebb távolok a körkúpon. Székfoglaló 10 kr.
- VI. Tóth Ágoston. Az európai nemzetközi fokmérés és a körébe tartozó goedaetai munkálatok 20 kr.
- VII. Kruspér István. A párisi meter-prototyp 10 kr.
- VIII. König Gyula. Az elliptikai függvények alkalmazásáról a magasabb fokú egyenletek elméletére 20 kr.
- IX. Murmann Ágost. Európa bolygó elemei, annak tíz első észlelt szembenállása szerint 20 kr.
- X. Szily Kálmán. A Hamilton-féle elv és a mechanikai hő-elmélet második fő tétele 10 kr.
- XI. Tóth Ágoston. A földképkészítés jelen állása, a mint az képviselve volt az antwerpeni kiállításon. Két táblával 20 kr.

Második kötet.

- I. Murmann Ágost. Freia bolygó feletti értekezés 30 kr.
- II. Kruspér István. A comparatorokról 10 kr.
- III. Kruspér István. A vonásos hosszsmértékek összehasonlítása folya-
dékban 10 kr.
- IV. Feszt V. A közlekedési művek és vonalak 20 kr.
- V. Murman A. Az 1861. nagy üstökös pályájának meghatározása 20 kr.
- VI. Kruspér J. A párisi levéltári méter-rúd 10 kr.

Harmadik kötet.

- I. Vész János Ármín. Adalék a visszafutó sorok elméletéhez. 10 kr.
- II. Konkoly Miklós. Az ó-gyallai csillagda leírása s abban történt nap-
foltok észlelése néhány spectroscopicus észlelés töredékeivel. 1872. és
1873. Három táblával. 40 kr.
- III. Kondor Gusztáv. Emlékezés Herschel János k. tag fölött 10 kr.
- IV. B. Eötvös Loránd. A rezgések intenzitása, tekintettel a rezgés.
forrásnak és az észlelőnek mozgására 10 kr.
- V. Réthy Mór. A Diffraction elméletéhez 12 kr.
- VI. Martin Lajos. Az erőműtani csavarfelületek. — A vízszintes szél-
kerék elmélete. Két értekezés 1 frt
- VII. Réthy Mór. A kerületre redukálható felület-egészletek elméletéhez
15 kr.
- VIII. Galgóczy Károly. Emlékezés Vallas Antal k. tag felett. 10 kr.

Negyedik kötet.

- I. Schulhof Lipót. Az 1870. IV. sz. Üstökös definitív pályaszámítása 10 kr.
- II. Schulhof Lipót. Az 1871. II. sz. Üstökös definitív pályaszámítása. 10 kr.
- III. Szily Kálmán. A hő elmélet második fő tétele, levezetve az elsőből 10 kr.
- IV. Konkoly Miklós. Csillagászati megfigyeléseim 1874 és 1875-ben. 50 kr.

- V. Konkoly Miklós. Napfoltok megfigyelése az ógyallai csillagdában. 40 kr.
- VI. Hunyady Jenő. A kúpszeleten fekvő hat pont feltételi egyenletének különböző alakjairól 20 kr.
- VII. Réthy Mór. A három méretű homogén tér (u. n. nem euklidikus) siktani trigonometriája. 20 kr.
- VIII. Réthy Mór. A propeller és peripeller felületek elméletéhez. 30 kr.
- IX. Fest Vilmos. Temesi Reitter Ferencz emléke 10 kr.

Ötödik kötet.

- I. Kondor Gusztáv. Emlékbeszéd Nagy Károly r. tag felett 10 kr.
- II. Kenessey Albert. Adatok folyóink vizrajzi ismeretéhez 20 kr.
- III. Dr. Hoitsy Pál. Csillag-észlelés a kelet-nyugot vonalban (egy számtáblával) 30 kr.
- IV. Hunyady Jenő. A kúpszeleten fekvő hat pont feltételi egyenletének különböző alakjairól. (Folytatás a IV. kötetben ugyanez cím alatt megjelent értekezésnek.) 10 kr.
- V. Hunyady Jenő. Apollonius feladata a gömbfelületen 10 kr.
- VI. Dr. Gruber Lajos. 24 η Cassiopeiae kettős csillag mozgásáról 10 kr.
- VII. Martin Lajos. A változtatási hánylat alkalmazása a propeller-felület egyenletének lefejtésére. 20 kr.
- VIII. Konkoly Miklós. A teljes holdfogyatkozás 1877. február 27-én és az 1877. (Borelli) I. számú üstökös szinképének megfigyelése az ógyallai csillagdán. 10 kr.
- IX. Konkoly Miklós. A napfoltok s a nap felületének kinézése 1876-ban (három képtáblával) 40 kr.
- X. Konkoly Miklós. 160 álló csillag szinképe. Megfigyeltetett az ógyallai csillagdán 1876-ban 20 kr.

Hatodik kötet.

- I. Konkoly Miklós. Hulló csillagok megfigyelése a magyar korona területén. I. rész. 1871—1873. Ára 20 kr.
- II. Konkoly Miklós. Hulló csillagok megfigyelése a magyar korona területén. II. rész. 1874—1876. Ára 20 kr.
- III. Az 1874. V. (Borelli-féle) Üstökös definitív pályaszámítása. Közlök dr. Gruber Lajos és Kurländer Ignác kir. observatorok. 10 kr.
- IV. Schenzl Guido. Lehajlás meghatározások Budapesten és Magyarországon délkeleti részében. 20 kr.
- V. Gruber Lajos. A november-havi hullócsillagokról 20 kr.
- VI. Konkoly Miklós. Hulló csillagok megfigyelése a magyar korona területén 1877-ik évben. III. Rész. Ára 20 kr.
- VII. Konkoly Miklós. A napfoltok és a napfelületének kinézése 1877-ben. Ára 20 kr.
- VIII. Konkoly Miklós. Mercur átvonulása a nap előtt. Megfigyeltetett az ógyallai csillagdán 1878. május 6-án 10 kr.

Hetedik kötet.

- I. Konkoly Miklós. Mars felületének megfigyelése az ógyallai csillagdán az 1877-iki oppositio után. Egy táblával. 10 kr.
- II. Konkoly Miklós. Álló csillagok szinképének mappirozása. 10 kr.
- III. Konkoly Miklós. Hullócsillagok megfigyelése a magyar korona területén 1878-ban. IV. rész. Ára 10 kr.
- IV. Konkoly Miklós. A nap felületének megfigyelése 1878-ban az ógyallai csillagdán. 10 kr.
- VI. Hunyady Jenő. A Möbius-féle kritériumokról a kúpszeletek elméletében 10 kr.
- VII. Konkoly Miklós. Spectroscopicus megfigyelések az ógyallai csillagvizsgálón 10 kr.